

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

שניאורסאהן

מליובאוויטש

עקב

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק ב'ט

(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי

„מכון לוי יצחק“

כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות ושמונים ושתיים לבריאה
מאה ועשרים שנה לכ"ק אדמו"ר מלך המשיח

לעילוי נשמת

מרת אסתר לאה בת ר' שמואל טובי' ע"ה קליין

נפטרה ביום כ"ט מנ"א ה'תש"נ

ת. נ. צ. ב. ה.

*

נדפס ע"י משפחתה שיחיו

היי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved One
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
To DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

עושה בעולם) ה' צריך הקב"ה כבר מזמן להביא את הגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו (כנ"ל), ובפרט בשנה זו, שלפי כל החשבונות והסימנים היא השנה שמלך המשיח נגלה בו⁴ (כמדובר כמ"פ בחדשים האחרונים),

... מקבל יהודי (במקום זמן זה) את הכחות הגדולים ביותר ויש לו גם זכות ואחריות גדולה ביותר לבקש ולצעוק להקב"ה: "עד מתי!?!..."

* * *

כיון שכבר סיימנו את כל הענינים ד"מעשינו ועבודתינו"⁵, ובמילא צועקים ותובעים "עד מתי" (כמדובר לעיל) – נשאלת מיד השאלה המרעושה: כיון שכבר נפעלו כל הענינים – כיצד יתכן, שמשח צדקנו עדיין לא בא?!...!

להביא את 770 הביתה!
 כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית! האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובת: <http://www.moshiach.net/blind>
 יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

שהיו שתייהן שוות"⁵. אך כיון שהפירוש הקודם נאמר פרשות רבות בתורה לפני כן, יותר משני חומשים, לכן חוזר רש"י על פירוש זה שוב בפרשתנו⁶, כפי שאנו מוצאים מספר פעמים שהוא נוהג כך בפירושו.

אך אין מובן, מדוע מפרש זאת רש"י על אחד מן (או כל) הפסוקים (י, יא, טו, יז) ולא מיד במקום שבו מופיעה המילה "לוחת" בכתוב חסר בפעם הראשונה, בפסוק ט?

אין לומר שרש"י מפרש זאת דוקא בפסוק יא⁷ (או יז), אשר שם חסרות במילה "לוחת" שתי האויות⁸, גם הוא"ו שלאחר הלמ"ד – ולא בפסוק ט', או י', ששם כתובה המילה "לוחת" עם וא"ו לאחר הלמ"ד, כי לתוכן הפירוש "לוחת" כתיב ששתייהם שוות" חשובה רק הוא"ו שלאחר החי"ת, שכאשר היא חסרה, הופכת המילה "לוחת" מלשון רבים ללשון יחיד, ואילו הוא"ו שלאחר הלמ"ד אינה משנה בענין זה – גם כאשר המילה "לוחת" מופיעה בכתוב שבו חסרה הוא"ו רק לאחר החי"ת, אפשר ללמוד "ששתייהם שוות"⁹.

ב. מדוע לא לפני כן?

יותר מכך: אם רש"י צריך לחזור על פירושו, שכבר מופיע בפרשת תשא, לאחר הפסקה ארוכה בין חומש שמות לחומש דברים – הוא היה צריך להקדים ולעשות זאת לא בפרשתנו, פרשת עקב, אלא בפרשת ואתחנן¹⁰, שגם שם נאמר, לאחר עשרת הדברות, "לוחת" בכתוב חסר וא"ו:

(5) ובתנחומא תשא טו "א"ר חנניא לוחת כתיב לא זה גדול מזה". ועד"ו בשמו"ר פמ"א, ו (ר' חנניא – כבתנחומא פרשתנו שם).

(6) משא"כ בפ' תשא לאחר"ו – לב, טו"ט. ועד"ו שם לד, א"ד; שם, כח"ט (בנוגע לוחות השניות).

(7) כ"ה גם במשכיל לדוד לפרש"י – ראה לקמן הערה 14.

(8) בדפוסים וכת"י דפרש"י זה (ועד"ו בפרש"י תשא) – שינויים בהד"ה דפרש"י זה: בדפוס ראשון ושני (ועד"ו) ובכמה כת"י (שתח"י), הד"ה דפרש"י הוא "לוחות" (מלא ב' ווי"ן), בכמה כת"י (שתח"י) ודפוסים הד"ה הוא "לוחת", ובדפוסים הנפוצים – "לוחת"; וכן יש שינויים בפנים פירושו: בדפוס א' (ועד"ו) וכמה כת"י "לוחת כתיב", בדפוס שני וכמה כת"י "לוחת כתיב" (כדפוסים הנפוצים).

(9) וכמ"ש בס' זכרון כאן (ובפ' תשא ועוד).
 (10) ה, יט.

א. "לוחת" – כתיב חסר

בפרשתנו¹, כאשר משה רבינו מספר כיצד עלה לקבל את הלוחות מהקדוש-ברוך-הוא, מופיע מספר פעמים הביטוי "לוחות האבנים", "לוחות הברית", ורש"י מצטט את המילה "לוחת", ומפרש: לוחת כתיב, שתייהם שוות².

רש"י אינו מציין מאיזה מפסוק הוא מצטט בפירושו את המילה "לוחת", אך מהמקום שבו קבע רש"י את הפירוש – בין פירושו לפסוק ט' לבין פסוק י"ח – מובן, שפירושו הוא על המילה "לוחת" הכתובה בין שני פסוקים אלו,

וכיון שבין פסוקים אלו מוזכרת מילה זו מספר פעמים – בפסוק י' "ויתן ה' אלי את שני לוחות האבנים כתובים..."; בפסוק יא "ויהי מקץ ארבעים יום וארבעים לילה נתן ה' אלי את שני לוחות האבנים לחות הברית", בפסוק טו "ואפן וארד מן ההר... ושני לוחות הברית על שתי ידי", בפסוק יז "ואתפש בשני הלוחות ואשלכם... ואשברם לעיניכם" – יש לומר, שרש"י מתכוון לאחד מפסוקים אלו, או למילה "לוחת" הכתובה בכתוב חסר בכל הפסוקים הללו³,

אך מכך מובן שאין כוונתו לשתי הפעמים שבהן מופיעה המילה "לוחת" בכתוב חסר בתחילת פסוק ט: "בעלתי ההרה לקחת לוחת האבנים לוחת הברית..."; כי את פירושו על המילה "לוחת" אומר רש"י לאחר פירושו למילים "ואשב בהר" הכתובות מאוחר יותר בפסוק ט.

יש להבין: הפירוש, שמהכתיב החסר של המילה "לוחת" לומדים ש"שתייהן שוות", כבר נאמר על ידי רש"י לפני כן, בפרשת תשא, על הפסוק⁴ "ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו בהר סיני שני לוחת העדות לחת אבן" – "לוחת כתיב,

(1) ט, ט ואילך.
 (2) בתנחומא פרשתנו י"ד "אמר רבי חנניא לוחת כתיב שלא היו גדולים זה מזה אלא שניהם שווין והיתה פסולת שניהם כאחד". אמנם שם הוא בנוגע תיבת לוחת הנאמרת להלן בלוחות שניות (י, א). ועד"ו מ"ש במדרש לק"ט שם "לוחות שיהו שניהם שווין" – קאי בלוחות שניות. וראה להלן סעיף ט' והערה 52; 54.
 (3) ואפילו תיבה זו שבפסוק יז. ואף ששם כתיב "הלחת", י"ל דלא איכפת ל"ל לרש"י מכיון שאינה מיסוד התיבה.
 (4) לא, יח.

... באקומט אַ איד (במקום זמן זה) די גרעסטע כחות און ער האָט אויך דעם גרעסטן זכות און אחריות צו בעטן און שרייען צו דעם אויבערשטן: "עד מתי?!"...

* * *

וויבאלד אַז מ'האָט שוין פאַרענדיקט אַלע ענינים פון "מעשינו ועבודתינו"⁵, ובמילא שרייעט מען און מ'מאָנט "עד מתי" (כמדובר לעיל) – שטעלט זיך גלייך די שטורעם/דיקע פראַגע: וויבאלד אַז מען האָט שוין אָפּגעטאָן אַלע ענינים – איז ווי קומט עס, אַז משיח צדקנו איז נאָך ניט געקומען?!...

(משיחות ש"פ עקב, כ"ג מנחם-אב, מבה"ח אלול תנש"א)

(5) ראה תניא רפ"ז.

ענין שהזמן גרמא – הגאולה האמיתית והשלמה, כמדובר כמ"פ ובפרט לאחרונה, שכיון ש"אחכה לו בכל יום שיבוא"¹¹, וע"פ כל הסימנים הרי "הנה זה (משיח) בא"², לכן עסוקים כל הזמן במחשבה ודיבור אודות הגאולה, ומחפשים לקשר את כל הענינים דזמן זה עם הגאולה, והעבודה דבנ"י היא למהר את הגאולה.

... מדובר כמ"פ, שכ"ק מו"ח אדמו"ר העיד והודיע, שכבר גמרו את כל הענינים, וגמרו גם "לצחצח את הכפתורים", והדבר היחידי שנשאר הוא – תנועה אחת של הקב"ה שיוציא את בני ישראל מהגלות ויביאם אל ארץ הקודש... ולכן מבקשים וצועקים יהודים עוה"פ ועוה"פ – ועכשיו עוד יותר בתוקף מפעם – "עד מתי?!!"...

... ליהודי יש בכחו לעורר את עצמו ולעורר יהודים אחרים, ובעיקר לעורר כביכול את הקב"ה – ש"בואו ונחשוב חשבונו של עולם"³: לפי כל החשבונות (שהקב"ה הראה בתורתו ובהניסים שהוא

„ויכתבם על שני לוחות אבנים ויתנם אלי“.

ולאמיתו של דבר מתעוררת אותה תמיהה אף לגבי פירוש רש"י בפעם הראשונה בחומש שמות – בפרשת תשא: גם שם אין זו הפעם הראשונה שבה כתובה המילה „לחת“ בכתוב חסר, אלא כך נאמר כבר לפני כן, בפרשת משפטים¹¹: „ואתנה לך את לוחות האבן...“, והמילה „לחת“ מופיעה בכתוב חסר (בלי שתי ואו"ם), בדיוק כבפרשת תשא. ואם כך, מדוע אין רש"י מפרש זאת בפרשת משפטים, ששם כתובה המילה „לחת“ בפעם הראשונה בכתוב חסר, אלא הוא משהה עד פרשת תשא¹²?

ג. מדוע משנה התורה את הכתיב דוקא כאן?

בפשטות, ניתן היה להשיב על כך לפי הכלל הידוע¹³, שהענין של כתיב מלא וחסר כשלעצמו איננו מעורר קושי בפשוטו של מקרא, אשר רש"י מוכרח להסבירו, כפי שמוכן מכך שבדרך כלל אין רש"י מבאר כתיב מלא או חסר בתורה. בכל זאת, בפרשתנו מבאר זאת רש"י, מפני שבאותו פסוק (יא) משנה התורה בזה אחר זה את הכתיב: „את שני לוחות האבנים לחות הברית“ – בתחילה כתיב חסר לגמרי, ומיד לאחר מכן כתיב מלא, בוא"ו השני. לכן מפרש רש"י, שכונת התורה היא להדגיש בכך את החסר: „לחת כתיב ששתיהם שוות“¹⁴.

(11) כר, יב.

(12) לכאורה יש לומר שהדיוק והקושי בהפסוק (כפ' תשא ובפרשתנו) הוא לא (רק) „לחת“ חסר כשלעצמו כ"א (גם) – לפי שיש סתירה בהכתוב דנאמר „שני“ ואח"כ „לחת“ דמשמע אחד (כמ"ש בדב"ק טוב (ועוד) בפ' תשא שם), משא"כ בפ' משפטים שלא נאמר „שני“ כ"א „ואתנה לך את לוחות האבן“ (וגם אין ידוע מפסוקים לפני' דהוי שני לחות) לכן לא פרש"י כלום (ולכן לא פירשו גם כאן בפסוק ט, ודלא נאמר שם שני לחות).

אבל מזה שרש"י בתשא וכן בפרשתנו לא העתיק בהד"ה שני לחת, כ"א „לחת“ לבד, משמע, שבא לפרש „לחת חסר“ כשלעצמו (ובפרט בפרשתנו דנאמר בפסוק ט, „לוחות האבנים“ – לא שייך לתרץ כן).

(13) ראה גו"א לפרש"י בראשית א, יד. וראה גם משכיל לדוד כאן (ובכ"מ). וכ"ה בכמה מפרשי רש"י. וראה כללי רש"י (קה"ת תש"פ) פי"ג (בהוצאת תנש"א – פי"ד). וש"נ. (14) גם במשכיל לדוד כתב שכונת רש"י ל„לחת“ שבפסוק יא. אבל – מפני ההפסוק מיותר (ועד"ו פי' בפ' תשא). אבל צע"ק לומר, דיתור כל הפסוק בא רק לדרשא על תיבת „לחת“. ואכ"מ.

לפיכך אין רש"י מבאר זאת בפסוק ט בפרשתנו „בעלותי ההרה לקחת לוחות האבנים לוחות הברית“, מפני שבפסוק זה מופיעה המילה „לוחות“ בשתי הפעמים בכתוב חסר. וכן אין מבאר זאת לפני כן, בפרשת ואתחנן, ששם נאמר „ואכתבם על שני לוחות אבנים“, ובפרשת משפטים, לפני פרשת תשא – כיון שבמקומות אלו כתובה מילה זו פעם אחת בלבד, ואין שינויים באותו פסוק.

אך אין די בהסבר זה, כי:

א) בפרשת תשא, אמנם מופיעה המילה פעמיים באותו פסוק „לוחות העדות לוחות אבן“, אך בשתי הפעמים היא כתובה בכתוב חסר, ואין שינויים בפסוק זה לשם הדגשה – ובכל זאת רש"י מפרש שם ענין זה.

ב) בכל אופן, ניתן לשאול שאלה זו בפרשתנו לגבי הפסוקים עצמם: מדוע התורה משנה ורומזת לענין של „שתיהם שוות“ דוקא בפסוק המאוחר יותר (יא), ולא בפסוק המוקדם יותר (ט), שבו מופיעה אותה מילה פעמיים?

ולפי זה מובן, שאין לתרץ שאלות אלו בכך שיש שיטות שונות במסורה של כתיב חסר ויתר¹⁵, כלומר¹⁶, שלפי דעת רש"י המסורה בפרשת תשא היא באופן, שפעם אחת מופיעה המילה „לחות“ בכתוב מלא, ופעם אחרת בכתוב חסר – „לחת“, שלא¹⁷ כמסורה שלפנינו¹⁸. ובפרשתנו, שוב, שיטת רש"י היא, שלפני המילים „ואשב בהר“ כתובה פעמיים המילה „לחת“ בכתוב חסר

– כי¹⁹ בכל זאת תישאר השאלה על הפסוק עצמו, כדלעיל – מדוע התורה משנה את הכתיב

(15) ראה לדוגמא מנחת שי ח"ש כה, ו (וש"נ). תרומה כה, כב. בלק כג, ט. ועוד.

(16) ובפרט דאנן לא בקיאין בחסרות ויתרות – קדושין ל, סע"א. וכ"ה ברמ"א או"ח סקמ"ג ס"ד. וראה נ"כ שם.

(17) וע"ד פרש"י ח"ש ותרומה שם*; דברים א, ג) – שהוא לא כמסורה שלנו (ראה מנחת שי שם).

(18) וכ"ה (כלפנינו) גם במסורה ובמנחת שי תשא שם.

(19) נוסף על העיקר שדחק גדול לומר כן (מבלי כל מקור), מכיון שברש"י אין רמז ע"ז*; ובפרט שבמסורה ומנחת שי שאסף מכו"כ ספרים ונוסחאות לא הביא שינויים בפ' תשא (ובכהערה הקודמת).

(* ועד"ו בפ' נשא ז, א „כלת כתיב“ לגי' דפוס ראשון. שני וכמה כתי' רש"י (שחת"). וע"פ פירוש הריב"א וצידה לדרך בפרש"י. וראה מנחת שי שם.

הוספה

בשורת הגאולה

לה.

ענין שהזמן גרמא – די גאולה האמיתית והשלימה, כמדובר כמ"פ ובפרט לאחרונה, וויבאלד אַז "אחכה לו בכל יום שיבוא"¹, און לויט אַלע סימנים איז "הנה זה (משיח) בא"², דעריבער האַלט מען אין איין טראַכטן און רעדן וועגן דער גאולה, און מ'זוכט צו פאַרבינדן אַלע ענינים פון דעם זמן מיט דער גאולה, און די עבודה פון אידן איז צו ממחר זיין די גאולה.

. . . מדובר כמ"פ, אַז כ"ק מו"ח אדמו"ר האָט מעיד געווען און מודיע געווען, אַז מ'האָט שוין פאַרענדיקט אַלע ענינים, פאַרענדיקט אויך דעם "צופוצן די קנעפלעך", און די איינציקע זאַך וואָס איז געבליבן איז – די תנועה אחת פון דעם אויבערשטן ער זאָל אַרויסנעמען אידן פון גלות און זיי ברענגען אין ארץ הקודש... און דעריבער בעטן און שרייען אידן נאָכאַמאָל און ווידעראַמאָל – און איצטער נאָכמער בתוקף ווי אַמאָל – "עד מתי"?!...

. . . אַ איד האָט בכח צו מעורר זיין זיך און מעורר זיין אַנדערע אידן, און בעיקר מעורר זיין כביכול דעם אויבערשטן – אַז "בואו ונחשוב חשבוננו של עולם"³: לויט אַלע חשבונות (וואָס דער אויבערשטער האָט אָנגעוויזן בתורתו און אין די נסים וואָס ער מאַכט אין דער וועלט) האָט דער אויבערשטער שוין פון לאַנג געדאַרפט ברענגען די גאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו (כנ"ל), ובפרט בשנה זו, וואָס לויט אַלע חשבונות וסימנים איז דאָס די "שנה שמלך המשיח נגלה בו"⁴ (כמדובר כמ"פ בחדשים האחרונים),

- 1) נוסח "אני מאמין" הנדפס בסידורים וכו'. וראה לקו"ש חכ"ג ע' 394.
- 2) שה"ש ב, ח ובשהש"ר עה"פ.
- 3) ל' חז"ל – ב"ב עה, ב.
- 4) יל"ש ישעי' רמז תצט.

דוקא בפסוק יא, וכך גם לגבי פרשת תשא, כדי להדגיש ש"לחת חסר כתיב ששתייהם שוות", ולא לפני כן, בפסוק ט, ששם מופיע אותו ניסוח "לוחת האבנים לוחת הברית".

ד. הבדלים בלשון רש"י

כדי להבין זאת יש להקדים ולבאר דיוק בדברי רש"י בפירושו על התורה בענין חסר (ויתיר), אשר בענין זה אנו מוצאים התבטאויות שונות בדברי רש"י:

לפעמים אומר רש"י "חסר וי"ו"²⁰, "חסר כתיב"²¹ וכדומה²², ובמקומות אחרים מציין רש"י רק את המילה כפי שהיא כתובה בפסוק, ואינו מדגיש "חסר וי"ו" או "חסר כתיב" וכדומה²³, כפי שהוא אומר בפרשתנו²⁴: "לחת כתיב".

וכיון שלשונו של רש"י מדוייקת ביותר, מובן שאף הבדלים אלו בדבריו מדוייקים ביותר, ויש להם משמעות. במיוחד, שאלה הם שינויים שאנו מוצאים במקומות רבים בפירוש רש"י על התורה, לעתים באופן הראשון, ולעתים באופן השני.

ה. כאשר הכתיב אינו מתאים למשמעות

ויש לומר, שההסבר לכך הוא לפי תוספת הסבר לכלל שהובא לעיל, בתחילת סעיף ג,

(20) בראשית א, יד. שם, כה. ח"ש כג, טו. שמות ג, טו. משפטים כג, ב (חסר י'. וראה שם לפנינו: על ריב על רב). אמור כג, מ. נשא ז, יט (חסר יוד). שלח טו, כד (חסר א'). דברים א, יג.

(21) ח"ש כג, י (כתיב חסר). כה, ו. בלק כב, ה. (22) נח ט, יב: נכתב חסר; תולדות כה, כד (וישב לה, כז): חסר (סתם) ויקהל לה, כז: נחסרה אות כו' (אלא שמסיים ג"כ "והנשאם כתיב" – כבמקומות שבהערה הבאה).

(23) בראשית א, כא. ו, ב. נח, ח. כא. לך יד, יד. וירא יח, א. יט, א. ח"ש כד, לט. תשא לא, יח*. (נשא ז, **).

דברים ב, לג. ואתחנן ו, ט. (24) ובפ' תשא (אבל להעיר, שבא' מכת"י רש"י (שחת") תשא שם: "חסר כתיב").

(* משא"כ בפרש"י ח"ש. תרומה ודברים שם (ועוד) – הרי מפורש כן בפרש"י (וראה קושיות המפרשים שם. וי"ל ע"פ מנחת שי"פ בלק שם. ואכ"מ).

(* כ"ה בדפוס ראשון (ככלתו כתיב). ועוד. וראה לקו"ש חכ"ש ע' 59 בהרשימה הערה 3.

** וראה לעיל שוה"ג להערה 17.

שהענין של חסר ויתר כשלעצמו אינו מהווה קושי בפשוטו של מקרא, אשר רש"י מוכרח להסבירו לבן חמש למקרא²⁵, אלא – כאשר יש קושי אחר בפשוטו של מקרא, אשר ניתן ליישבו לפי ההסבר לגבי החסר והיתר, שאז מבאר זאת רש"י²⁶.

כלל זה הוא רק במקרה שבו אין קושי וסתירה לגבי החסר או היתר עצמו, ומתעוררת רק שאלה לגבי ההסבר לחסר או ליתר. אך כאשר לפי משמעות הפסוקים צריכה היתה המילה להיכתב דוקא בכתיב מלא, ולא בכתיב חסר, או להיפך – אז מבאר זאת רש"י.

הטעם לכך הוא: השינויים בכתיב, מלא וחסר, אינם כענין נפרד בתורה, שאינו קשור להבנת "פשוטו של מקרא", אשר רק בשעת הצורך נעזר רש"י בכתיב חסר ויתר כדי ליישב ענין כלשהו בפשוטו של מקרא, כפי שהוא משתמש ב"אגדה המיישבת דברי המקרא"²⁷.

גם בפשוטו של מקרא מובן, שכתיב מלא או חסר של מילה בתורה אינו פרט רק באופן הכתיבה של מילה זו, אלא יש לכך משמעות לגבי תוכן הכתוב²⁸. כלומר, ההבדלים של מלא או חסר וכדומה, מצביעים על שינויים במשמעות המילה או הפסוק.

אלא, שההסבר והטעם, שבו מתבטא החסר או המלא, אינו ענין שיש ללמדו בפשוטו של מקרא, אלא הוא שייך לדרכים אחרות של לימוד התורה.

ולכן, כאשר לפי משמעות הפסוק צריכה היתה המילה להיכתב דוקא בכתיב מלא והיא כתובה בכתיב חסר – כי לפי משמעות הפסוק אין צריך להיות שם חסרון – צריך רש"י ליישב את הקושי, של בן החמש למקרא, מדוע כתובה המילה בכתיב "חסר".

(25) וע"ד הענין ד"ניקוד" על תיבות, שאין מוכרח לפרשו בפשט"מ – ראה לקו"ש [המתורגם] חט"ז ע' 120 ואילך. ס' כללי רש"י שם פ"ג (בסופו) (בהוצאת תנש"א – פ"ד אות 11 ואילך).

(26) ראה לקו"ש [המתורגם] ח"ח ע' 85. ובכ"מ.

(27) בל' רש"י בראשית ג, ח.

(28) ובפרט ביניהם ש"לא היו הנקודות .. כתובים", דה"חומש' שלהם היו כתיקון ס"ת ממש בלי נקודות כו" (ל' אדה"ז בהל' ת"ת שלו פ"א ס"א ובקו"א שם סק"ב). וראה פרישה יו"ד סעי' סק"ח. לקו"ש [המתורגם] חט"ז ע' 459 והערה 10, הרי נוגע עוד יותר הענין דחסר ומלא להבנת התיבות.

המילה לוחות המופיעה לאחר מכן בכתב מלא, נאמרת בקשר לברית – „לוחות הברית“.

לכאורה, מעלת הלוחות בכך שניתנו מהקב"ה ושהם „כתובים באצבע אלקים“, היא בעיקר מפני היותם „לוחות הברית אשר כרת ה' עמכם“⁶⁰, הברית בין הקב"ה לישראל, ולא בהיותם „אבנים“ גשמיות. ואם כך, צריך היה, לכאורה, להיכתב בפסוק יא, להיפך: „לוחות האבנים“ בכתב מלא, ו„לוחות הברית“ בכתב חסר – „לוחות כתב ששתיהם שוות“, כדי להדגיש לגבי לוחות הברית את מעלת היותם מ„אלקים“.

(60) שם, ט.

אלא, לפי האמור לעיל מובן הדבר, כי הדגש העיקרי כאן אינו על המשמעות הרוחנית, שלוחות הברית הם ענין אלקי, אלא על כך שגם הגשמיות של הלוחות, היותם „לוחות האבנים“, שבכך היתה השבירה, „ואשברם לעיניכם“ – היא ענין אלקי, עד כדי כך ש„שתיהם שוות“ –

עד אשר היו בכך שני ניגודים: שתיהם שוות, למרות שבלוח אחד היו כתובות הרבה יותר אותיות ומילים מאשר בלוח השני, ובאותו גודל – אף-על-פי-כן „שתיהם שוות“.

(משיחות ש"פ עקב וש"פ ראה תשמ"ג)

לזכות

כ"ק אדוננו מורנו ורבינו

מלך המשיח

ויהי שעיני קיום הוראת

כ"ק אדמו"ר מלך המשיח (בשיחת ב' ניסן ה'תשמ"ח)

להכריז יחי, יקויים הבטחתו הק',

שההכרזה תפעל ביאת דוד מלכא משיחא'

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

1. כתיב חסר במקומות שאין בהם חסרון

להלן מספר דוגמאות לכך:

(א) בפעם הראשונה שבה מפרש רש"י את ענין ה„חסר“²⁹ – „הי מארת ברקיע השמים...“ – אומר רש"י „חסר וי"ו כתיב, על שהוא יום מארה...“:

משמעות פסוקים אלו (העוסקים בבריאת הקב"ה בששת ימי בראשית) היא, לציין את מעלתם של הדברים שברא הקב"ה. כזו במיוחד היא המשמעות של בריאת המאורות, כפי שמסיימת שם התורה³⁰ (ובכל מעשה בראשית³¹) בביטוי „וירא אלקים כי טוב“³². ואם כך, צריכה היתה המילה „מאורות“ להיכתב בכתב מלא, ולפחות בוא"ו אחת, כבפסוק הבא, כדי להדגיש³³ את השלמות שבכך³⁴.

(ב) בפרשת נח³⁵, לאחר המבול, כאשר התורה אומרת „וירח ה' את ריח הניחוח ויאמר ה' אל לבו לא אוסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו ולא אוסף עוד להכות...“, מפרש רש"י: „מנעריו כתיב, משננער לצאת ממעי אמו ניתן בו יצר הרע“.

כיון שהתורה מציינת סיבה לכך ש„לא אוסף לקלל עוד“ – „כי יצר לב האדם רע מנעריו“,

(29) בראשית א, יד.

(30) א, יח. וראה שם א, ד: וירא אלקים את האור כי טוב.

(31) א, י (בשייכות ליום ב'); יב; כא; כה.

(32) ועוד יותר – בסיום כל מעשה בראשית, נאמר (שם,

לא) „והנה טוב מאוד“.

(33) וראה בא"א – גר"א ומשכיל לדוד לפרש"י (א, יד).

(34) ואף שבריו פועמים לא פירש רש"י החסר גם

במעשה בראשית, וכמו „בקר“ (א, ה) *דכתיב חסר, הרי

מובן דגם כאשר מפרש „חסר“ לפי שסותר לתוכן התיבה

או הכתוב וכיו"ב (כנ"ל בפנים) – היינו רק באם ע"פ

דקדוק צ"ל מלא, וכמו „מאורות“ ל' רבים (ראה משכיל

לדוד שם ע"ד), משא"כ „בקר“ וכיו"ב שנכתב במקרא

תמיד חסר. ועד"ז יש לפרש בשאר הדוגמאות דלקמן

בפנים ובהערות.

ולהעיר מרש"י לך טז, ה „כל בינך שבמקרא חסר וזה

מלא“. ומזה מוכח, דכ"מ שפרש"י „חסר“, אף ש"ל

שמפרשו גם מחמת השינוי מן הרגיל – אין זה כל הטעם,

דאל"כ – ה' כותב כן מפורש, וכבפ' לך שם.

(35) ה, כא.

(* ועד"ז „אלקים“ בלא ו' (א, א). שבכ"מ נכתב כן (תם מובן הוא כאן, ע"פ פרש"י שם „לבראותו במדת הדין“). וכ"ה בנוגע ל„תורה ובהו ודחש" (א, ב). דכן נכתב בכ"מ (ומתאים גם מצד תוכנו).

מדוע מופיע כתיב חסר, שמשמעותו חסרון, במילה „נעוריו“, כאילו „יצר לב האדם“ אינו רע ממש „מנעוריו“, אלא מאוחר יותר – דבר שהוא בניגוד למשמעות הפסוק³⁶?

(ג) כך אנו מוצאים בהמשך, בפרשת חיי שרה³⁷, על המילים „ועפרון ישב“, שעל כך אומר רש"י „כתיב חסר, אותו היום...“ – כי בהמשך הפסוקים מסופר על מעלתם של עפרון ובני חת, אשר עפרון הסכים למכור, ויותר מכך, לתת, את מערת המכפלה לאברהם למטרת קבורת שרה. ואם כך, מדוע³⁸ מופיעה בתורה בתחילת הסיפור על עפרון, המילה „ישב“ בכתב חסר, המצביע על חסרון אצלו³⁹?

2. רש"י אינו מציין „חסר“, כאשר אין משמעות של חסרון

לפי זה יובנו הבדלי הניסוח בפירוש רש"י, אשר לפעמים הוא אומר „חסר וי"ו“, „חסר כתיב“ וכדומה, ולפעמים אין הוא אומר זאת:

כאשר הכתיב החסר מבטא חסרון במשמעות המילה, או הענין, אז אומר רש"י „חסר כתיב“ וכדומה.

אך כאשר הכתיב החסר אינו מבטא חסרון, אלא מביע משהו אחר, או הדגשה מסויימת בענין עצמו – אין רש"י אומר „חסר כתיב“, כי אין כאן חסרון במפורש, אלא זוהי הדגשה של ההבדל במילה זו, הרומזת למשמעות מיוחדת.

ובדוגמאות שלעיל:

בפירוש הראשון על „הי מארת“ אומר רש"י „חסר וי"ו כתיב, על שהוא יום מארה ליפול...“, יש חסרון במילה „מאורות“.

וכן בפסוק „ועפרון ישב“ אומר רש"י „כתיב חסר“ – כי הדבר מבטא חסרון בעפרון, בענין „ישב“ – „אותו היום מינוהו שוטר עליהם מפני חשיבותו של אברהם שזוהי צריך לו. עלה

(36) ראה משכיל לדוד שם – באו"א.

(37) כג, י.

(38) וכן י"ל בעוד מקומות שרש"י מפרש „חסר“.

ואכ"מ.

(39) ואף דלהלן שם (כג, טז) פרש"י חסרונו של עפרון

– ה"ז חידוש בפ"ע שלמדו מהכתוב שם, ואין זה נוגע

להתחלת הענין בנוגע לעפרון – שם מדובר בפשטות בנוגע

למעלתו, כבפנים.

ח. ביאור על "לחת" רק כשמודגשת מעלה

לפי כל זה מוכן בעינינו לגבי המילה "לחת": כוונת רש"י אינה רק לפרש מדוע כתובה המילה "לחת" בכתיב חסר, בדיוק כפי שאין הוא מבאר במקומות אחרים חסר ויתר.

רש"י מסביר ענינים אלו רק כאשר התורה מדגישה על ידי כך מעלה מיוחדת בדבר – וזאת רק בפרשת תשא ובפרשתנו.

לעומת זאת, במקומות הקודמים בתורה, הן בפרשת משפטים (לפני פרשת תשא), והן בפרשת ואתחנן (לפני פרשתנו, עקב), שבהם אין התורה מתכוונת להדגיש את מעלת הלוחות, אין רש"י מבאר את כתיבת המילה "לחת" בכתיב חסר, כפי שיוסבר להלן.

ט. בפרשת תשא ובפרשתנו – תיאור מעלת הלוחות

בפרשת תשא⁴ נאמר "ויתן אל משה ככלתו לדבר אתו... שני לחת העדות לחת אבן כתובים באצבע אלקים" – מעלת העצומה של הלוחות.

וכך, ועוד יותר מכך, בפרשתנו⁴⁶: "ויתן ה' אלי את שני לוחות האבנים כתבים באצבע אלקים ועליהם ככל הדברים אשר דבר ה' עמכם בהר מתוך האש...". ובהמשך לכך נאמר "ויהי מקץ ארבעים יום וארבעים לילה נתן ה' אלי את שני לוחות האבנים לחות הברית" – כל זאת כהמשך לנאמר⁴⁸: "ובחרב הקצפתם.. בעלתי...". וכהכנה לענין של⁴⁹: "ויאמר.. קום רד.. ואפן וארד מן ההר... ושני לוחות הברית על שתי ידי וארא והנה חטאתם... ואתפש בשני הלחת ואשכלם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם".

כלומר, כוונת משה היא לתאר את מעלת העצומה והנפלאה של הלוחות, ולהדגיש שעל אף זאת גרם חטאם של ישראל לשבירתם – "ואשברם לעיניכם". ואם כך, בשני פסוקים אלו, לפחות, לא היתה צריכה המילה "לוחות" להופיע בכתיב חסר, המצביעה על חסרון בהם, אלא מילה זו היתה צריכה להיכתב כאן בכתיב מלא.

[46] ט, י.

[47] שם, יא.

[48] שם, ח"ט.

[49] שם, יג; טו"ז.

שנתן הקב"ה למשה. ועל ידי כך להוסיף בחומרה של "דברי התוכחות"⁵⁸, אשר אמר להם משה, והזהיר "זכור אל תשכח... ובחרב הקצפתם..."⁵⁹ – גרימתם לשבירת הלוחות.

לעומת זאת, בפרשת ואתחנן לפני כן¹⁰, כאשר מופיעה המילה "לחת" בכתיב חסר, תוכן הדברים שם הוא בענין של "את הדברים האלה דבר ה' את כל קהלכם... ויכתבם על שני לוחות אבנים ויתנם אלי", אך אין מדובר שם על מעלת המיוחדת של הלוחות. וכן בפרשת משפטים¹¹: "ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה והיה שם ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם" – אין כאן הדגשה של מעלת הלוחות.

י. מעלת הלוחות – כאשר ניתנו לישראל

לפי זה מוכן מדוע מדייק רש"י ומבאר דוקא את המילה "לחת" הכתובה לאחד פסוק ט, ולא בשתי הפעמים הקודמות שבהן כתובה המילה "לחת" בתחילת פסוק ט, בעלתי ההרה לקחת לוחות האבנים לוחות הברית:

פסוקים י"א עוסקים בתיאור הלוחות כפי שניתנו למשה – "ויתן ה' אלי", "ויהי מקץ ארבעים יום... נתן ה' אלי". לעומת זאת, בפסוק ט מספר על עליית משה לקבל את הלוחות. כלומר, הלוחות כפי שהיו עדיין אצל הקב"ה.

הדיוק וההדגשה על מעלת העצומה של הלוחות (כדי להוסיף חומרה לדברי התוכחה לישראל על שבירתם, אינם על הלוחות כפי שהיו אצל הקב"ה – בעלתי ההרה לקחת לוחות האבנים לוחות הברית" – אלא דוקא) כפי שניתנו בידי משה לתתם לישראל. (שגם) כאשר נתן אותם הקב"ה למשה, הם היו נעלים ביותר – דבר של "אלקים" – (כתובים באצבע אלקים" וכדומה) – ולא כמצויאותם של הנבראים.

יא. מעלת הלוחות – בגשמייתם

לפי זה לבאר ענין נוסף (ב"יינה של תורה", לפחות): המילה "לחת" המופיעה בכתיב חסר בפסוק יא נאמרת בקשר לאבנים, "לחת האבנים".

[58] ל' רש"י ר"פ דברים.

[59] פרשתנו ט, יח.

על כך מפרש רש"י "לחת כתיב" – אין כאן "חסר", חסרון, בענין זה, אלא להיפך – הדבר בא להדגיש מעלה שהיתה בלוחות, "ששתיהם שוות"⁵⁰, עובדה המדגישה את קדושתם ואלקותם של הלוחות:

בנוסף לכך שבידי אדם קשה ביותר, ואף מן הנמנע הוא, לדייק⁵¹ ששני דברים יהיו שווים ממש בדיוק⁵², הרי יש חידוש בלוחות: על שני הלוחות היו כתובים עשרת הדברות, "חמש (ה)דברות (ה)כתובין על לוח אחד, וחמש (ה)כתובים על השני"⁵³, והרי בחמשת הדברות הראשונים היו⁵⁴ הרבה יותר מילים ואותיות מאשר בחמשת הדברות האחרונים – ואף-על-פי-כן "שתיים שוות", זו אינה גדולה מזו?

בפשוטם של דברים – הכתב וגודל האותיות על שני הלוחות היה זהה, ולא שבלוח הראשון היו המילים כתובות באותיות קטנות יותר, ובלוח השני – באותיות גדולות יותר. ולכאורה⁵⁵, כך גם הרווח שבין המילים והאותיות היה זהה בשני הלוחות⁵⁶.

כן יש להעיר ולציין את הנס ש"כתובים משני עבריהם", כפי שמפרש רש"י⁵⁷: "משני עבריהם היו האותיות נקראות ומעשה ניסים היה".

וכך מתאימים הדברים למשמעות הפסוקים בהמשך, הבאים להדגיש את מעלת הלוחות

[50] ועפ"ז יש להמתיק החילוק בלשונו של רש"י בפ' תשא שתיקן שוות" ובפרשתנו "שתיים שוות": בפ' תשא המדובר ע"ד הלוחות עצמן – ויתן אל משה.. שני לוחות.. אבן ופ' עגל ושבירת הלוחות הבאה ע"ז – בא אח"כ בהפ' כענין בפ"ע, לכן מדגיש "שהיו שתיקן שוות" בניתוח; משא"כ בפרשתנו שכל הענין ע"ד הלוחות ה"ז רק כפרט בדברי התוכחה – שחטאם גרם שבירת הלוחות, ואין צורך להדגיש שהיו שוות לפני שבירתן, כותב רק "שתיים שוות". ועוד י"ל. ואכ"מ.

[51] ראה יפ"ת לשמו"ר (ובעץ יוסף לנחומא) שבהע" 5.

[52] ואף שלדעת המדרש, כן ה' גם בלוחות שניות שעשה משה (כנ"ל הערה 2) – י"ל שלמדו שה' כן ממש בהם (תשא לר, א. פרשתנו י, א) – פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים", ואין ה"נ שגם בזה ה' פלא. ואולי כ"ה גם לדעת רש"י (ראה גם פרש"י תשא שם). וראה סה"ש תש"ג ע' 123 ואילך ובהנמקן שם.

[53] פרש"י נשא ז, כג. מיסודו של ר' משה הדרשן". וראה גם פרש"י שה"ש ד, ה.

[54] בלוחות הראשונות, שבהן מדובר כאן (ועד"ז בלוחות האחרונות).

[55] אף שהבן חמש (למקרא) רואה בהספרים שלומד (ובספר תורה) שאין הריח וכו' שווה בכל השורות.

[56] ראה ביאור מהר"פ לשמו"ר שם (נדפס בהוספות

לשמו"ר – ויילנא).

[57] תשא לב, טו.